

5 MODEL TŘÍSEKTOROVÉ EKONOMIKY

- 5.1 Stát a ekonomika
- 5.2 Rovnováha v třísektorovém modelu
- 5.3 Fiskální politika vlády
- 5.4 Saldo státního rozpočtu

Ekonomika není nic jiného než systém produkce, směny a spotřeby. Existence státu, jako legální formy násilí, je považována za nezbytnou podmínku přežití člověka. Jedinou morální funkcí státu je ochrana individuálních práv občanů. V této souvislosti jsou významnou aktivitou státu jeho intervence v ekonomice, jejichž cílem je veřejný prospěch.

Lidé vnímají stát jako „hlavu“ **organizované pospolitosti**, tj. jako entitu odpovědnou v konečné instanci za vývoj tohoto organismu. Koncept trvalého ekonomického růstu se stal východiskem pro základní makroekonomické indikátory, které vypovídají o stavu daného státně osamostatněného celku. Vláda se proto snaží ovlivňovat vývoj základních agregátů „kýženým směrem“. Problémem je skutečnost, že společnost není organismem, který má určitý cíl. Společnost je abstraktní pojem, který se vztahuje na všechny jednotlivce, kteří v ní žijí. Každý člověk má své individuální zájmy a růst nějakého indikátoru (např. HDP) nemůže být racionálním cílem žádného jednotlivce. Základem intervencionistické vládní politiky musí být **politický konsensus občanů**.

Vlády realizují různé růstové strategie v ekonomice, která není abstraktním organismem, ale společenstvím subjektů svobodně se rozhodujících na základě svých hodnot, cílů a informací. **Ingerence státu** ovlivňuje i svobodnou směnu, jež je obsahem trhu. Zároveň stát vystupuje jako tvůrce pravidel hospodářské soutěže a kontroluje jejich dodržování. Vláda v těchto podmínkách musí připravovat predikci vývoje hospodářství, protože bez ní by ekonomická regulace byla zcela voluntaristická. Přístup vlády „ex ante“ využívá **model ekonomické rovnováhy jako analytický nástroj**, který ověřuje kauzality ekonomických jevů. Historické zkušenosti potvrzují, že reálný vývoj ekonomiky „nekopíruje“ růst potenciálního produktu, ale naopak dochází ke kolísání reálného produktu kolem trendu potenciálního vývoje. Obnovování makroekonomické rovnováhy se tak stává uzlovým problémem zásahů vlády do ekonomiky.

Keynesovská revoluce (viz část 1.1) je spojena s posunem evoluce vztahu stát–trh.⁸² Hlavním **úkolem fiskální politiky** se stala **makroekonomická stabilizace** (tj. tempa ekonomického růstu, míry zaměstnanosti a inflace). Fiskální politiku provádí vláda a rozumíme jí změny příjmů a výdajů v oblasti veřejných financí. Hlavním nástrojem fiskální politiky je státní rozpočet. Pro potřeby výkladu budeme pojmy fiskální

⁸² Tržní ekonomika na určitém stupni svého vývoje vyžaduje státní zásahy jako řešení svých vlastních problémů. **Symbióza trhu a státu** je konfliktní koexistenci, protože jedna strana tohoto hybridu nemůže existovat bez druhé strany. Řešením není zrušení jedné strany (buď tržních sil, nebo státních zásahů), ale jejich koexistence. Realita je taková, že podle sociálně-politické situace vývoj směřuje k převaze státních zásahů nebo trhu.

a rozpočtová politika považovat za synonyma, přestože jejich obsah je v realitě odlišný. Stát přerozděluje důchody, které získává prostřednictvím daňového systému, od daňových poplatníků. Vrací je zpět do ekonomiky v podobě veřejných statků, které produkuje v rámci tzv. státních nákupů a tzv. transferů. Makroekonomické důsledky nemá jen struktura státního rozpočtu, ale i výše a způsob krytí rozpočtového schodku.

Stabilizační fiskální politiku vlády analyzujeme v **třísektorovém modelu** a předpokládáme platnost stejných předpokladů jako u dvousektorového modelu:

- Cenová hladina je fixní a všechny nominální veličiny můžeme proto považovat za totožné s reálnými veličinami.
- V ekonomice existuje **produkční mezera**, tzn. zásoba kapitálu (produkční kapacity) a nabídka práce jsou dostatečné, takže může být vyrobena dodatečná produkce, aniž by vznikal tlak na zvyšování mezd a cen.
- Ekonomika je uzavřená (otevřená ekonomika je analyzována v části 7).

Fiskální stabilizační ekonomika je populárním tématem neoklasické ekonomie (viz část 1.1.2). Monetaristé aktivní podíl vlády na stabilizaci ekonomiky odmítají, protože tržní hospodářství považují za vnitřně stabilní systém a požadují stanovení pravidel, která by ekonomiku chránila před chybně koncipovanými a destabilizujícími aktivitami vlády.

5.1 Stát a ekonomika

Stát jako společenská instituce plní celou řadu funkcí. Jejich realizace je spojena s náklady a stát proto musí disponovat finančními prostředky, které v souhrnu označujeme za **veřejné finance**. Jádrem soustavy veřejných rozpočtů je centralizovaný peněžní fond, kterým disponuje vláda a jehož využitím realizuje fiskální politiku. Tento fond je standardně označován za **státní rozpočet**.

Veřejné finance ve **smíšené ekonomice**, která je formou koexistence tržního a intervenčního principu regulace, umožňují vládě plnit její tzv. **fiskální funkce**, tj. alokační, redistribuční a stabilizační.

- **Alokační funkce** vyplývá z poznání, že tržní mechanismus neumísťuje výrobní zdroje do jednotlivých společenských činností dostatečně efektivně. Příkladem jsou **veřejné statky**, jejichž tržní produkce je značně nákladná (např. bezpečnost obyvatelstva), a proto je zabezpečuje vláda z veřejných fondů.
- **Redistribuční funkce** souvisí s tržním rozdělováním důchodů, které získává obyvatelstvo za poskytnuté služby výrobních faktorů. Tyto tzv. prvotní důchody nejsou obyvatelstvem považovány za společensky únosné (spravedlivé), protože většinou pouze kopírují vlastnictví výrobních faktorů. Vláda proto provádí **přerozdělování důchodů** prostřednictvím veřejných peněžních fondů. Jde o složitý problém, protože zamýšlená úroveň této redistribuce má zásadní vliv na formování daňové a transferové politiky vlády.
- **Stabilizační funkce** je odrazem zkušeností s tržním mechanismem, který nedokáže podněcovat ekonomickou aktivitu lidí tak, aby byl vždy zajištěn očekávaný blahobyt pro každého člena společnosti. Ekonomika má tendenci ke značnému kolísání produkce a je periodicky zatěžována nezaměstnaností a inflací. Jestliže vznikne

nezaměstnanost a nejsou využívány výrobní kapacity, neexistuje v ekonomice pohotovový mechanismus, který by automaticky obnovil plné využití výrobních zdrojů. Vláda proto realizuje opatření ke zvýšení agregátní poptávky. Pokud převyšuje **agregátní poptávka** vytvořený produkt při plné zaměstnanosti, vláda musí podniknout nezbytná restriktivní opatření, protože hrozí nebezpečí inflace.

Alokační a redistribuční funkce jsou de facto součástí mikroekonomické politiky vlády, kdežto stabilizační funkce má jednoznačně makroekonomickou podstatu a je realizována **v rámci fiskální politiky**. Cíle stabilizační politiky standardně znázorňuje tzv. **magický čtyřúhelník** prostřednictvím dílčích cílů, kterými jsou: ekonomický růst, plná zaměstnanost, stabilita cenové hladiny a rovnováha zahraničního obchodu. Právě fiskální politikou se budeme zabývat v další části kapitoly, a proto si nejdříve připomeneme **státní rozpočet** a ukážeme si **jeho vliv na agregátní poptávku**.

Hlavním **nástrojem fiskální politiky je státní rozpočet**. Jde o nejvýznamnější rozpočet v soustavě veřejných financí a má charakter tokové veličiny. V rozpočtovém období průběžně nabíhají příjmy a vláda je podle předem stanoveného harmonogramu používá na výdaje. Z účetního hlediska je státní rozpočet **bilanci příjmů a výdajů** (obrázek 5.1). Běžný rozpočet se sestavuje vyrovnaný. Ekonomická teorie veřejných financí až do keynesovské revoluce doporučovala **tzv. zlaté pravidlo**, tj. zásadu vyrovnanosti rozpočtu. Deficitní financování bylo nepřijatelné a prosadilo se až se stabilizační funkcí státního rozpočtu.

Obrázek 5.1 Schéma běžného státního rozpočtu

Příjmy	Výdaje
Daně – přímé (důchodové, majetkové) – nepřímé (spotřební, DPH, cla) Nedaňové příjmy	Vládní nákupy statků a služeb Vládní transfery
Celkem = daňové inkaso	Celkem = vládní výdaje

V rámci třísektorového modelu, který tvoří tři subsystémy: domácnosti, firmy a vládní sektor, si ukážeme, jak fiskální politika ovlivňuje agregátní poptávku a tím i ekonomiku. Z hlediska modelu důchod–výdaje vezmeme v úvahu, že **vládní sektor**:

- **Stanovuje a vybírá daně**, pouze od domácností. Celkové daně (značíme TA_1) tvoří autonomní daně a indukované daně.
- **Rozhoduje o výši vládních transferů** (značíme TR), což jsou peněžní prostředky, které vládní instituce vyplácejí domácnostem, aniž by od těchto subjektů požadovaly protislužbu. Příkladem jsou starobní penze, přídavky na děti, peněžní pomoc v mateřství, podpory v nezaměstnanosti apod. Transferové platby považujeme za exogenní veličinu, což znamená, že v tomto modelu jsou nezávislé na důchodu. Abstrahujeme od transferových plateb firmám.
- **Provádí nákupy statků a služeb** (značíme G), věcně jde o vládní spotřebu a vládní investice. Vláda o těchto nákupech rozhoduje sama a nejsou tedy závislé na velikosti produktu/důchodu. V modelu jsou autonomní veličinou a vystupují jako exogenní proměnná.

Angažovanost vlády v ekonomice zásadním způsobem **mění postavení domácností** v modelu, protože z běžného důchodu platí daně, ale zároveň dostávají transferové platby. Znamená to, že osobní důchod jednotlivce (domácností) se již nerovná běžnému důchodu, který je odměnou za poskytnuté služby výrobních faktorů, ale je modifikován na **disponibilní osobní důchod**. Modifikaci způsobují dvě složky, je zmenšen o daně a zvětšen o transferové platby.

Specifikace osobního disponibilního důchodu vyžaduje konkretizaci daní, které platí domácnosti.⁸³ **Celkové daně** v rámci modelu důchod–výdaje rozdělíme na dvě složky. První komponentu tvoří **autonomní daně** (značíme **TA**), které jsou nezávislé na výši důchodu. Příkladem jsou majetkové daně a předmětem zdanění je stavová veličina, tj. majetek v movité nebo nemovité podobě. Jde o daně z majetku (vybírají se jen v některých státech), daně z nemovitostí (z pozemků a staveb), daně dědické a darovací. Druhou součástí celkových daní jsou **důchodové daně** (značíme **tY**), jejichž výše závisí na velikosti produktu/důchodu a na sazbě důchodové daně (**t**).

Sazba t znamená **mezní míru zdanění důchodu** a vyjadřuje podíl přírůstku daní k přírůstku důchodu:

$$t = \frac{\Delta TA_r}{\Delta Y}$$

Sazba důchodové daně (resp. mezní míra zdanění) nabývá **hodnot v intervalu (0–1)** a značí, že daňový poplatník je povinen určitou část důchodu odvést do státního rozpočtu. Například při důchodové dani 30 % (sazba $t = 0,3$) bude z každé koruny důchodu odvedeno do rozpočtu 30 haléřů. V modelu budeme předpokládat, že **mezní míra zdanění je konstantní**. Zvyšuje-li se důchod, potom absolutní částka vybrané důchodové daně se zvyšuje proporcionálně. Příjmy z důchodových daní (**tY**) se mění s úrovní důchodů. Z tohoto hlediska **jde o indukovanou daň**, protože její výše je závislá na úrovni důchodu. Důchodová daň je vybírána z příjmů, např. mezd, zisků, úroků apod.

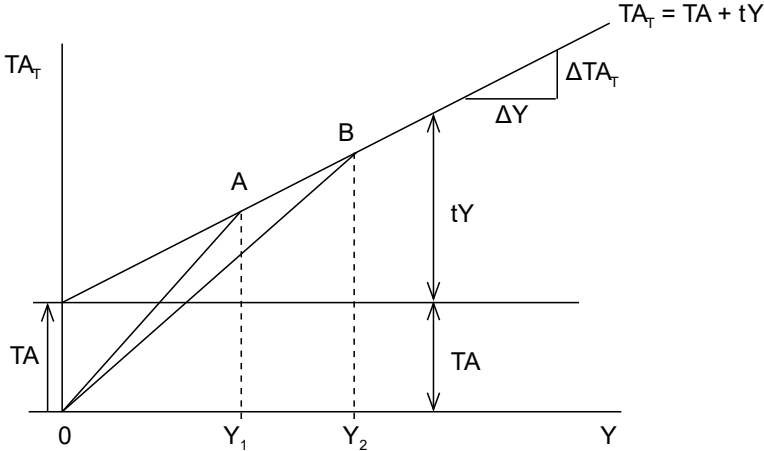
Sečteme-li autonomní daně a důchodové daně, můžeme vyjádřit vztah mezi důcho- dem a daněmi v lineární formě:

$$TA_r = TA + tY \quad (5.1)$$

⁸³ Daň je povinné odevzdaným příspěvkem poplatníka na financování kolektivně poskytovaných statků. Ekonomové, kteří považují samotný princip zdanění ve svobodné společnosti za nemorální, souhlasí pouze s takovou úrovní zdanění, která by zatěžovala každého poplatníka stejným způsobem. Doporučují používat nezpochybnitelný princip zdanění a tím je **daň z hlavy**. Soudobá normativní daňová teorie nabízí dva základní **principy spravedlivého zdanění**. **Princip prospěchu**, který vyžaduje, aby jednotlivci byli zdaněni podle prospěchu, který mají z veřejných výdajů, financovaných daněmi. **Princip platební schopnosti**, podle kterého mají jednotlivci uloženy daně na základě jejich schopnosti je platit, je **realizován současnou aplikací dvou zásad**. **Horizontální spravedlnost** vyžaduje, aby dva jednotlivci, kteří jsou na tom v relevantních aspektech stejně, platili stejnou daň. Podle **vertikální spravedlnosti** má jednotlivce, který je na tom v relevantních aspektech lépe, platit vyšší daň (bohatší daňový poplatník musí zaplatit vyšší absolutní částku než poplatník chudší).

Konstantní mezní míra zdanění (t) je na obrázku 5.2 znázorněna sklonem křivky TA_T . Posun této křivky v kladném vertikálním směru od počátku kvadrantu ukazuje velikost autonomních daní.

Obrázek 5.2 Zdanění důchodu

Průměrnou míru zdanění důchodu vypočteme jako podíl celkových daní k celkovému důchodu. Po vydělení rovnice (5.1) důchodem (Y) dostaneme:

$$\frac{TA_T}{Y} = \frac{TA}{Y} + t \quad (5.2)$$

Kde TA_T/Y je **průměrná míra zdanění** a t představuje mezní míru zdanění. Je-li $TA = 0$, potom se průměrná míra zdanění rovná mezní míře zdanění a celkové daně se zvyšují proporcionálně s růstem důchodu. Jestliže $TA > 0$, pak průměrná míra zdanění s růstem důchodu klesá (daně jsou regresivní, protože podíl celkových daní na důchodu klesá). Na obrázku 5.2 je klesající průměrná míra zdanění vyjádřena sklonem úseček OA a OB . Jestliže se s růstem důchodu zvyšuje průměrná míra zdanění, potom podíl celkových daní na důchodu roste a **daně jsou progresivní**. Jde o specifický případ uplatnění principu vertikální spravedlnosti, protože poplatníci neplatí se stoupajícím příjmem jen absolutně více, ale i relativně více v poměru ke zdaňovanému příjmu (příčinou je růst průměrné míry zdanění).

Po specifikaci daní se vrátíme k **disponibilnímu důchodu** (značíme YD), protože již víme, jaké daně domácnosti platí. Domácnosti z běžného důchodu platí autonomní a důchodové daně, ale od vlády dostávají transfery. Disponibilní důchod lze definovat:

$$YD = Y - TA_T + TR \quad (5.3)$$

Běžný důchod (Y) v třísektorovém modelu nemůžeme ztotožnit s disponibilním důchodem ($Y \neq YD$), protože:

$$YD = Y - TA_T + TR \text{ a potom platí: } Y = YD + TA_T - TR$$

Rozpočtové omezení domácností je modifikováno a má formu: $Y - TA_T + TR = C + S$. Domácnosti disponibilní důchod používají na spotřební výdaje a část uspoří.

V třísektorovém modelu tvoří agregátní poptávku spotřební výdaje domácností, investiční výdaje firem a vládní nákupy statků a služeb.

$$AD = C + I + G \quad (5.4)$$

Existence vládního sektoru ovlivňuje důchod domácností, který se mění na disponibilní důchod, a to v důsledku jejich daňové povinnosti a transferových plateb vlády. Výdaje domácností na spotřebu rozdělujeme na autonomní a indukované, ale použití disponibilního důchodu se musí promítnout i do spotřební funkce. **Spotřební funkci** můžeme zapsat: $C = Ca + cYD$, po rozepsání disponibilního důchodu dostaneme: $C = Ca + c \cdot (Y - TA_T + TR)$. Přihlédneme-li k oběma složkám celkových daní ($TA_T = TA + tY$), můžeme spotřební funkci zapsat ve tvaru:

$$C = Ca + c \cdot (Y - TA - tY + TR) \quad (5.5)$$

$$C = Ca + cY - cTA - ctY + cTR$$

Substitucí spotřební funkce (5.5) do rovnice agregátní poptávky v třísektorovém modelu (5.4) dostaneme:

$$AD = Ca + cY - cTA - ctY + cTR + I + G \quad (5.6)$$

Autonomní výdaje nezávislé na důchodu (obdobně jako v dvousektorovém modelu) shrneme do jedné položky (označujeme je $\bar{A}$), patří sem: autonomní spotřeba (Ca); autonomní daně krát mezní sklon ke spotřebě ($-cTA$), které musíme odečíst; transferové platby násobené mezním sklonem ke spotřebě (cTR); investice firem (I); vládní nákupy (G).

$$\bar{A} = Ca - cTA + cTR + I + G \quad (5.7)$$

Změny u jednotlivých proměnných **autonomní komponenty agregátní poptávky** ($\bar{A}$) mají tyto účinky:

1. Zvýšení (snížení) autonomní spotřeby (Ca) zvýší (sníží) autonomní výdaje. Křivka AD se posune nahoru (dolů).
2. Změna autonomních daní mění autonomní výdaje o $-cTA$. Předpokládejme, že dojde ke zvýšení autonomních daní o 1 mld. Kč a mezní sklon ke spotřebě je 0,7 ($c = 0,7$). Autonomní výdaje se sníží o 700 mil. Kč a zbylých 300 mil. Kč zvýšení autonomních daní povede ke snížení úspor domácností o těchto 300 mil. Kč. Tato skutečnost vyplývá ze standardního rozdělení důchodu na spotřebu a úspory, ke kterému dochází jak při zvýšení důchodu, tak při jeho snížení.
3. Změna transferových plateb mění autonomní výdaje o cTR (tzv. čisté transfery). Předpokládejme, že vláda zvýšila transfery domácnostem o 1 mld. Kč a mezní sklon ke spotřebě je 0,9 ($c = 0,9$). Z jedné mld. takto získaného důchodu domácnosti vynaloží na spotřebu 900 mil. Kč a 100 mil. Kč uspoří ($cTR = 0,9 \cdot 1 \text{ mld.} = 900 \text{ mil.}$; protože $s = 1 - c$, tj. $1 - 0,9 = 0,1$, a proto: $sTR = 0,1 \cdot 1 \text{ mld.} = 100 \text{ mil.}$). Autonomní výdaje se zvýší o 900 mil. Kč.
4. Zvýšení (snížení) investičních výdajů (I) zvýší (sníží) autonomní výdaje.

5. Zvýšení vládních nákupů (**G**) se projeví zvýšením autonomních výdajů, snížení vládních nákupů povede k snížení autonomních výdajů.

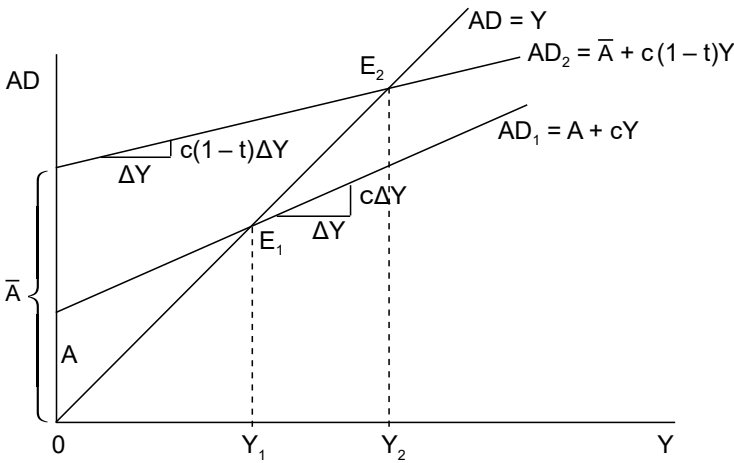
Shrneme-li pod symbolem $\bar{A}$ všechny autonomní výdaje v rovnici agregátní poptávky (5.6), dostaneme:

$$AD = \bar{A} + cY - ctY$$

$$AD = \bar{A} + c \cdot (1 - t) \cdot Y \quad (5.8)$$

Znázornění křivky agregátní poptávky ve třísektorovém modelu (obrázek 5.3) nám umožní formulovat závěry, které vyplývají z aktivity vlády v ekonomice. Zároveň ukážeme na odlišnosti od dvousektorového modelu důchod-výdaje.

Obrázek 5.3 Výdaje ve dvousektorovém a třísektorovém modelu.

Křivka agregátní poptávky v třísektorovém modelu (AD_2) je plošší než křivka agregátní poptávky ve dvousektorovém modelu (AD_1). Příčinou je důchodová daň (t), kterou musí domácnosti v ekonomice s vládním sektorem platit. Z každého důchodu musí odvést důchodovou daň a teprve zbývající část mohou rozdělit na spotřebu a úspory. Ve dvousektorové ekonomice domácnosti rozdělují celý běžný důchod na spotřebu a úspory.

Indukovanou spotřebu ve třísektorové ekonomice zapíšeme ve tvaru: $c \cdot (1 - t) \cdot Y$ a **ve dvousektorové** cY . Pro ilustraci předpokládejme, že došlo ke zvýšení důchodu domácnosti o 1 Kč, mezní sklon ke spotřebě je 0,8 a sazba důchodové daně 20 % ($t = 0,2$). Na indukovanou spotřebu bude vynaloženo: $0,8 \cdot (1 - 0,2) \cdot 1 = 0,64$ Kč; důchodová daň „spolkne“ 0,20 Kč a zvýšení úspor domácnosti vypočteme na základě mezního sklonu k úsporám ($s = 1 - c$, tj. $1 - 0,8 = 0,2$), proto: $s \cdot (1 - t) \cdot Y$, tj. $0,2 \cdot (1 - 0,2) \cdot 1 = 0,16$ Kč. Je zřejmé, že **daně představují další únik** (vedle úspor) z výdajového proudu agregátní poptávky.

Také počátek přímky AD_2 (její průsečík se svislou osou) je více vzdálen od nulového bodu kvadrantu, neboť došlo k rozšíření a úpravě autonomních výdajů ($\bar{A} = Ca - cTA + cTR + I + G$) oproti dvousektorovému modelu ($A = C + I$).

Z rovnice (5.8) plyne, že ve **třísektorovém modelu je agregátní poptávka** je tím větší (menší):

- čím větší (menší) je C_a , TR , I a G a čím menší (větší) jsou TA ;
- čím větší (menší) je mezní sklon ke spotřebě z disponibilního důchodu (c) a čím nižší (větší) je mezní míra zdanění (t).

5.2 Rovnováha v třísektorovém modelu

Rovnost důchodu a agregátní poptávky ($Y = AD$) je standardní podmínkou rovnováhy v modelu důchod–výdaje. Dosadíme-li do této rovnosti agregátní poptávku v třísektorové ekonomice, dostaneme:

$$Y = \bar{A} + c \cdot (1 - t) \cdot Y$$

po úpravě:

$$Y - c \cdot (1 - t) \cdot Y = \bar{A}$$

$$Y \cdot [1 - c \cdot (1 - t)] = \bar{A}$$

Řešením rovnice pro rovnovážný důchod (Y_E) dostaneme:

$$Y_E = \frac{1}{1 - c \cdot (1 - t)} \cdot \bar{A} \quad (5.9)$$

Rovnice (5.9) umožňuje určit hodnotu rovnovážného důchodu/produktu ve třísektorové ekonomice a platí i v přírůstkové podobě:

$$\Delta Y = 1 / 1 - c \cdot (1 - t) \cdot \Delta \bar{A}.$$

Výraz:

$$\frac{1}{1 - c \cdot (1 - t)} \quad (5.10)$$

Představuje **výdajový multiplikátor se sazbou důchodové daně**, který značíme $\bar{\alpha}$. Rovnici (5.9) můžeme přepsat ve tvaru:

$$Y_E = \bar{\alpha} \cdot \bar{A} \quad (5.11)$$

Je-li sazba důchodové daně větší než nula ($t > 0$), potom je $\bar{\alpha} < \alpha$. Příčinou jsou úniky z důchodů domácností. Ve dvousektorovém modelu unikají z důchodu úspory, ve třísektorovém modelu nejen úspory, ale i daně. Předpokládejme, že $c = 0,8$ a $t = 0,25$. Multiplikátor $\alpha = 1 / 1 - c$, tzn. $1 / 1 - 0,8 = 5$. Multiplikátor $\bar{\alpha} = 1 / 1 - c \cdot (1 - t)$, tzn. $1 / 1 - 0,8 \cdot (1 - 0,25) = 2,5$.

Určení rovnovážného produktu/důchodu agregátní poptávkou v třísektorovém modelu je znázorněno na obrázku 5.4.

Rovnováha se ustavuje v bodě E, kde platí, že důchod je roven agregátní poptávce ($Y_E = AD$). Sklon křivky AD je dán součinem $c \cdot (1 - t)$, tj. mezní sklon ke spotřebě z disponibilního důchodu. Pokud by daňová sazba byla rovna nule, potom by rovnováha vznikla v bodě E' a důchodu Y'. Čím vyšší bude sazba t , tím menší bude sklon křivky agregátní poptávky a tím nižší bude rovnovážný produkt. V bodě A existuje nerovnováha, protože agregátní poptávka je větší než produkt/důchod a vzniká nedostatek